

Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı, Öz-Yeterlilik Açısından Açıklanabilirliğinin İncelenmesi*

Explanation of Academic Procrastination from Self-esteem, State anxiety, Self-efficacy

Didem AYDOĞAN** & Yaşar ÖZBAY***

Özet

Bu araştırmanın amacı, üniversite sınavına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının; benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik inançları ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde üniversite sınavına hazırlanan tesadüfi yöntemle seçilen 220 kız öğrenci ve 180 erkek öğrenci olmak üzere 400 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veriler için Akademik Erteleme Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri, Akademik Öz-Yeterlilik Ölçeği, Spielberg Durumluluk Kaygı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Çoklu Regresyon, t-testi ve F testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, düşük benlik saygısı akademik erteleme davranışını anlamlı düzeyde açıklarken, durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik inancının akademik erteleme davranışını anlamlı düzeyde açıklamadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra yüksek ve orta düzeyde akademik erteleme davranış gösterenler daha fazla durumluluk kaygı yaşamaktadırlar. Ayrıca erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha fazla akademik erteleme davranışında buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

***Anahtar Sözcükler:** Akademik Erteleme Davranışı, Benlik Saygısı, Öz-Yeterlilik, Durumluluk Kaygı*

Abstract

The purpose of the present study was to examine the interplay between academic procrastination, self-esteem, state anxiety and self-efficacy of the 11th grade high school students who are getting prepared for the University Entry Exam. Participants were 400 students (220 female, 180 male) that were chosen randomly in Konya province. Academic Procrastination Behavior Scale (APBS), Academic Self-Efficacy (ASES), Coopersmith Self-Esteem Scale (CSES), Spielberg State Anxiety Inventory (SSAI) was used. Pearson Moments Correlation, multiple regression analyze, F-test and t-test was used to analyze data. According to the result, while low self-esteem significantly explains academic procrastination, state anxiety and self-efficacy beliefs don't explain academic procrastination. High academic procrastinators and middle level procrastinators have more state anxiety than low academic procrastinators. Also male students are more inclined to academic procrastination than female students.

***Keywords:** Academic procrastination, self-esteem, self-efficacy, state anxiety.*

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof.Dr.Yaşar Özbay danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.Ayrıca, X.Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı, didempdr3@yahoo.com

*** Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı, yozbayy@gmail.com

Giriş

Erteleme davranışı zaman yönetimi probleminden çok daha fazlasını içeren bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlardan oluşan karışık bir fenomendir (Solomon ve Rothblum, 1984; Rothblum, Solomon, Murakami, 1986; Ferrari, Johnson ve McCown, 1995). Erteleme davranışı tanımlarına bakıldığında ortak bir tanım olmadığı görülmektedir. Flett, Blankstein ve Martin (1995) erteleme davranışını; tamamlanması gereken görevleri tipik olarak geciktirmede irrasyonel bir eğilim olarak tanımlanmaktadır. Haycock, McCharty ve Skay (1998), erteleme davranışını; işleri son ana geciktirme, yapılması gereken işlerin, alınması gereken kararların ve sorumlulukların son ana bırakılması olarak tanımlamışlardır. Bazı araştırmacılar ise erteleme davranışını amaçlı olarak bir kaçınma stratejisi olarak tanımlamışlardır (Ferrari ve Beck, 1998; Eerde-Van, 2003). Lay ve Silverman (1996) ise kişinin amaçlarındaki hareketini geciktirmesi olarak tanımlamıştır.

Erteleme davranışı duygusal ve davranışsal olarak iki boyutta ele alınabilir. Erteleme davranışının duygusal boyutu bireylerin erteleme davranışlarının farkına vardıkları zaman; yetersizlik, kendini reddetme, utanç duyma, suçluluk, hilekarlık, gerginlik, panik hisleri yaşamalarıdır (Binder, 2000). Knaus (1998) da, ertelemecilerin, çaresizlik, depresyon, üzüntü, kin, hayal kırıklığı ve kızgınlık yaşadıklarını belirtmiştir. Erteleme davranışının bilişsel boyutu ise, amaçlar ve gerçek davranış arasındaki uyumsuzluğu içermektedir (Ferrari, 1994; Blunt ve Pychyl, 2000). Ayrıca, ertelemenin davranışsal boyutunda, yapılması gereken iş ya da alınması gereken karar için ayrılan zamanı gereksiz harcamadır (Senecal ve diğerleri, 1995). Ertelemeyle ilgili sistematik bir tanım Milgram (1991) tarafından sunulmuştur. Bu tanıma göre erteleme için duygusal ve davranışsal bileşenleri de vurgulayan 4 önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar; (1) Geciktirilen bir davranış dizisi, (2) Yetersiz davranışsal bir ürünle sonuçlanması, (3) Önemliymiş gibi algılanan bir görev, (4) Sonuçta yaşanan duygusal karmaşadır.

Erteleme davranışı ilk olarak psikoanalitik kuram tarafından açıklanmıştır. Erteleme davranışı, psikoanalitik kurama göre egonun tehdit edici durumlardan korunmak amacıyla kullandığı bir kaçınma davranışdır. Yüksek kaygılı insanlar daha çok kaçınma davranışında buldukları için daha çok erteleyeceklerdir (Milgram ve Naaman, 1996; Owens ve Newbegin, 1997; Rothblum ve diğ., 1986; Solomon ve Rothblum, 1984). Kişilerin düşük düzeyde yeterlik algıladığı durumlar varsa, kaygıyı geliştirmeye daha çok açık olacaktırlar (Haycock ve diğ., 1998). Bazıları için, akademik erteleme davranışı yararlı bir strateji olabilir, çünkü bu ertelemeciler akademik çalışmalarında daha az kaygı yaşarlar ve onlar ödev son teslim tarihine odaklanmadıkları zaman akademik dönem başlangıcında daha az stresle ilişkili sağlık semptomları yaşarlar (Tice ve Baumeister, 1997).

Erteleme davranışını açıklayan araştırmacılar, benlik saygısı ile erteleme davranışı arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaya çalışmışlardır. Bir göreve başlama yada tamamlamayı geciktirmede, ertelemeciler başarısızlıktan, kendi performans ya da yeteneklerinin değerlendirilmesinden kaçınabilmektedir (Ferrari ve diğ., 1995). Bu yüzden onlar hem sosyal hem de benlik saygılarını korumak için erteleme davranışında bulunmaktadırlar (Ferrari, 1991a). Düşük benlik saygısı ya da düşük kendine güveni olan birey daha az çaba harçayabilir, daha çabucak görevleri bırakabilir (Ferrari, 1994). Dolayısıyla, düşük benlik saygısına sahip olan öğrenciler; yüksek benlik saygısına sahip olan öğrencilerden muhtemelen daha çok erteleyeceklerdir (Burke ve Yuen, 1983; Owens ve Newbegin, 1997).

Erteleme süreci, kişinin asıl yeteneğini sınırlamış olur. Bu durum Bandura'nın ortaya atmış olduğu öz-yeterlik kavramıyla açıklanabilir (Knaus, 2000). Öğrenmeyle ilgilenmek için kişisel nedenler, kişinin yetenek ve çabaları üzerinde olası beklenti sonuçları, başarı için kişinin beklentileri öğrencinin erteleme davranışına katkı sağlamaktadır. (Saddler ve Buley, 1999). Öz-yeterlik; akademik motivasyon, öğrenme ve başarı üzerinde etkilidir (Schunk ve Pajares, 2001). Haycock ve arkadaşlarına (1998) göre yeterli düzeyde motivasyon ve yeteneğin var olması, öz-yeterliği ortaya çıkararak, işe başlamada ve sürdürmede kişiye yardımcı olacaktır. Haycock ve arkadaşları (1998), hem düşük öz-yeterlik inancı ve yüksek kaygının her gün için artan erteleme davranışında anlamlı yordayıcı olduğunu bulmuşlardır. Ferrari, Parker ve Ware (1992) ve Tuckman (1991), öz-yeterlik inançları ve akademik erteleme davranışı arasında anlamlı negatif ilişki olduğunu, zayıf öz-yeterlik inancının daha fazla erteleme davranışıyla ilişkili olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Akademik erteleme davranışı ve öz-yeterlilik inancı arasındaki ilişkileri ortaya araştırma bulguları dikkate alındığında, üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin çalışmaya başlamalarında ve devam ettirmelerinde akademik öz-yeterlilik inancının önemli olduğu düşünülmektedir.

Milgram ve Tene (2000), işleri son ana ertelemeyi, geciktirmeyi ve bununla ilgili olarak da görevleri yapmaktan ve karar vermekten kaçınmayı bireyde kişilik özelliği (trait) ya da davranışsal-durumsal (situational) bir eğilim olarak tanımlamışlardır. Alan yazınına bakıldığında erteleme davranış şeklinin, ilk olarak akademik alanlar içerisinde gösterilen durumsal bir özellik olarak akademik erteleme davranışı ve bir diğeri ise kişilik özelliği olarak gösterilen kronik erteleme (trait procrastination) olmak üzere yaygın iki türü bulunmaktadır (Milgram ve diğ., 1988).

Akademik erteleme davranışı tipik olarak; akademik göreve başlama ya da tamamlamayı bir sonraki güne bırakmada irrasyonel bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Senecal ve diğ., 2003). Senecal ve diğ. (1995) ise akademik erteleme davranışını, zayıf zaman yönetimi becerileri ya da tembellik özelliğinden çok daha fazlasını içeren motivasyonel bir problem olarak tanımlamışlardır. Çeşitli akademik görevler için erteleme davranışı sıklığına yönelik bulgulara bakıldığında, öğrencilerin hemen hemen %46'sının rapor yazmayı, % 27,6'sının sınavlar için çalışmayı ve %30,1'i haftalık okuma ödevlerini ertelediklerini, %10.6'sının yönetimle ilgili görevleri, % 23'ünün görevlere katılmayı, % 10.2'sinin ise genel okul aktivitelerine katılmayı erteledikleri görülmektedir (Solomon ve Rothblum, 1984). Yapılan çalışmalar akademik erteleme davranışının; başarısızlık korkusu (Solomon ve Rothblum,1984; Uzun-Özer, 2005), olumsuz değerlendirilme korkusu (Saddler ve Buley, 1999), göreve karşı ilgi (Schraw, Wadkins ve Olafson, 2007), zor olarak algılanan görev (Milgram, Batori ve Mowrer, 1993), içsel motivasyonun olmayışı (Lee,2005; Brownlow ve Reasinger, 2000), genel ruh durumu (Deniz, Tıraş ve Aydoğan, 2007) ve mükemmeliyetçilik (Ferrari ve diğ., 1995) ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Schraw, Wadkins ve Olafson (2007), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerde, kişisel ilginin ertelemenin nedeni olabileceğini belirtmişlerdir. Öğrenciler, daha az ilgi gösterilen şeylerin, daha fazla erteleneceğini belirtmişlerdir. Öğrenciler, hoşlarına giden ev ödevlerini daha fazla yapma eğilimindedirler. Ayrıca istek duyulmayan, sıkıcı ya da zor olarak algılanan görevleri istek duyulan ve kolay görevlerden daha fazla ertelemektedirler (Milgram, Sroloff ve Rosenbaum, 1988).

Akademik erteleme davranışı çoğu öğrenci için çok güçlü bir engel olup okulla ilgili problemlere (örneğin, düşük notlar) ve stresle ilgili fiziksel rahatsızlıklara neden olabilir (Solomon ve Rothblum, 1984; Lay, 1992; Tice ve Baumeister, 1997; Yorulmaz, 2003; Johson, Gren ve Kluever, 2000; Pychyl ve Shanahan, 2007). Hatta okulu bu yüzden bırakma yaşanabilmektedir (Knaus, 1998). Akademik ertelemeciler sınavlara çalışmak için planlanan zamandan daha az çalışma gösterirler (Lay ve Burns, 1991; McCown ve Johnson, 1991). Ayrıca öğrenciler akademik görev üzerinde düşük öz-yeterlilik (Haycock ve diğ., 1998) ve yüksek düzeyde performans kaygısı yaşamaktadırlar (Solomon ve Rothblum, 1984; Ferrari, 1991a). Akademik ertelemeciler; kendi benlik saygılarını tehdit eden görevlerden kaçınmayla meşguldürler (Ferrari ve diğ., 1995; Schowenburg, 1995).

Akademik erteleme davranışını açıklayan araştırmalar ve kuramlar dikkate alındığında, akademik erteleme davranışının öğrencilerin yaşamında olumsuz durumlara neden olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik açısından incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırmada, üniversite sınavına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerin akademik erteleme davranışının benlik saygısı, öz-yeterlilik ve durumluluk kaygı ile açıklanabilirliğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın akademik erteleme davranışının daha iyi anlaşılmasına yönelik kuramsal bir katkı sağlayacağı ve öğrencilere verilecek olan psikolojik danışma hizmetleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu Konya ilinde üniversite sınavına hazırlanan Anadolu liselerinde öğrenim görmekte olan, tesadüfi yöntemle seçilen 400 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma grubunda 220 kız öğrenci (%55) ve 180 erkek öğrenci (%45) bulunmaktadır. Araştırma grubuna katılan öğrencilerin yaş ortalaması ise, 17,35 (Ss= .53)'tir. Araştırma grubundaki öğrencilerin yaş aralığı ise 17-19'dur. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden 156'sı sayısal bölümde (%39), 193'ü eşit ağırlık bölümünde (%48,3), 51 öğrencide dil bölümünde (%12,8) öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcılara, araştırmacılar tarafından hazırlanan cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri alanı içeren soruların bulunduğu kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Akademik Erteleme Ölçeği

Öğrencilerin akademik erteleme davranışları belirlemek amacıyla, Çakıcı (2003) tarafından geliştirilen "Akademik Erteleme Ölçeği" kullanılmıştır. Akademik Erteleme Ölçeği, öğrencilerin öğrenim yaşantılarında yapmakla sorumlu oldukları görevleri içeren (ders çalışma, sınavlara hazırlanma, proje hazırlama gibi) 12 olumsuz, 7 olumlu olmak üzere 19 ifadeden oluşmaktadır. Bu ölçekte yer alan ifadelere verilen tepkiler "beni hiç yansıtıyor", "beni çok az yansıtıyor", "beni biraz yansıtıyor", "beni çoğunlukla yansıtıyor", "beni tamamen

yansıtıyor” biçiminde olmak üzere beş basamaklı Likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, akademik erteleme davranışının olduğunu göstermektedir. Akademik erteleme ölçeğinin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Birinci Faktörü için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .89, İkinci Faktörü için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .84’dür. Spearman Brown iki yarım test güvenirliği, 10 maddelik birinci yarım test için .87, 9 maddelik ikinci yarım test için .86 olmak üzere toplam .85 olarak hesaplanmıştır. Akademik Erteleme Ölçeğinin 65 lise öğrencisine on yedi gün ara ile uygulanmasından hesaplanan test-tekrar korelasyon katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı 1.Faktör için .80, 2.Faktör için .82 olarak hesaplanmıştır (Çakıcı, 2003). Bu çalışma içerisinde akademik erteleme ölçümü toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri

Araştırmada, benlik saygısını ölçmek için Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Benlik saygısı ile dört faktörü kapsayan 25 maddeden oluşan bir kağıt kalem testidir. Bunlar kendini küçümseme, liderlik-popülerlik, anne-baba- aile, atılganlık kaygı faktörleridir. Bu çalışmada ölçeğin ölçtüğü alt faktörler değil genel benlik saygısı puanı ele alınmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı .86, benzer ölçek geçerliği ise .60 olarak bulunmuştur. Coopersmith tarafından aracın test-tekrar test güvenirlik kat sayısı beş hafta arayla uygulanması sonucunda .88, üç yıl arayla uygulanması sonucunda ise .70 bulunmuştur (Pişkin, 1996).

Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği

Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından bireylerin akademik öz-yeterlik düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilen “Akademik Öz-Yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik yaşantılarında yapabilirliklerine ilişkin öz-yeterlilik inançlarını değerlendiren 4 maddeden oluşmaktadır. 1 Kesinlikle katılmıyorum 7 Kesinlikle katılıyorum doğru değişen Likert tipi bir ölçektir. Puanların yüksekliği öz-yeterlilik inançlarının yüksekliğini göstermektedir. Değerlendirme ölçeğinin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur

Durumluk Kaygı Ölçeği

Durumluluk ve sürekli kaygı seviyelerini ayrı ayrı saptamak amacıyla Spielberg ve arkadaşları tarafından (1970) geliştirilmiş olup Durumluluk-Süreklilik Kaygı Envanteri, Spielberg’in iki faktörlü kaygı kuramına dayanmaktadır. Durumluluk Kaygı Envanteri, kısa 20 ifadeden oluşan bir öz-değerlendirme (self-evaluation) ölçeğidir, bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendini nasıl hissettiğini belirler. Durumluluk Kaygı Ölçeği maddelerinde ifade edilen duygu ve davranışlar bu tür yaşantıların şiddet derecesine göre (1) hiç, (2) biraz, (3) çok ve (4) tamamıyla gibi şartlardan birini işaretlemek suretiyle cevaplandırılır (Le Compte ve Öner, 1998). Ölçeğin güvenirlik katsayıları, .94 il .96 arasında bulunulmuştur. Türkçe formunun madde güvenirliği korelasyonları için .42 ile .85 arasındadır. Test-tekrar test yöntemiyle hesaplanan güvenirlik katsayısı ise, .26 ile .68 arasında değişmektedir (Öner ve Le Compte,1998).

İşlem Yolu

Araştırmada veriler ilk araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veriler için gerekli izinler okul yönetiminden alınmıştır. Araştırmada, öğrencilere uygulanan ölçeklerden öncelikli olarak boş olan anketler ya da eksik cevaplandırılan anketler değerlendirilme dışı bırakılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon, hiyerarşik regresyon analiziyle, t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Tüm veriler 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Ayrıca ortanca puanın yarım sapmanın altı ve üstü dikkate alınarak, akademik erteleme davranışı puanları düşük, orta ve yüksek olarak gruplandırılmıştır.

Bulgular

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi görmek, yorumlamalara ve regresyon analizi değerlendirmelerine katkıda bulunmak amacıyla korelasyon analizine yer verilmiştir. Akademik erteleme davranışı, benlik saygısı, durumluluk kaygı, öz-yeterlilik arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon ile incelenmiştir. Korelasyon sonuçlarına göre, akademik erteleme davranışı ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır, ($r = -11, p < .05$). Öz-yeterlilik ve benlik saygısı arasında ($r = .13, p < .05$) anlamlı pozitif yönde bir ilişki var iken, benlik saygısı ve durumluluk kaygı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır ($r = -.33, p < .01$). Akademik erteleme davranışının yaşla negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur ($r = -.12, p < .05$).

Tablo 1

Akademik Erteleme, Benlik Saygısı, Öz-yeterlilik, Durumluluk Kaygı Arasındaki Korelasyonel Bulgular

Değişkenler	1	2	3	4
Akademik Erteleme (1)	1.000			
Benlik Saygısı (2)	-.11*	1.00		
Öz-yeterlilik (3)	.05	.13*	1.00	
Durumluluk Kaygı(4)	.09	-.33**	-.08	1.00

* $p < .05$ ** $p < .01$

Akademik erteleme davranışının; öz-yeterlilik, durumluluk kaygı ve benlik saygısı ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analiziyle elde edilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi, benliğin akademik ertelemenin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı akademik ertelemeye ilgili varyansın %1.2’sini açıklamaktadır. Özyeterlilik ve durumluluk kaygı akademik ertelemeyi anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Akademik öz-yeterlilik davranışının yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları detaylı olarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2

Özyeterlilik, Kaygı ve Benlik Saygısının Akademik Ertelemeyi Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	β	t	R	R^2	F	p
1 Öz-Yeterlilik	.05	1.07	.05 (a)	.003	1.15	0.285
2 Durumluluk Kaygı	.09	1.07	.09 (a)	.007	2.90	0.89
3 Benlik Saygısı	-.11	-2.17*	-.11 (a)	.012	4.77*	0.03

Akademik erteleme davranışının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla t-testi yapılmıştır. T-testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Tablo 3 incelediğinde kızların akademik erteleme davranış puan ortalamaları 53,57, erkek öğrencilerin akademik erteleme davranış puan ortalamaları 55,67 bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farka baktığımızda ise, öğrencilerin akademik erteleme davranışları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin akademik erteleme davranışları kız öğrencilerin akademik erteleme davranışlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < .05$). Öğrencilerin, benlik saygı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t = -1.29$, $p < .01$). Durumluluk kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t = 2.93$, $p < .001$). Erkek öğrencilerin ($\bar{X} = 45$) durumluluk kaygı durumları kız öğrencilerden ($\bar{X} = 44,70$) daha fazladır. Öğrencilerin, öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t = -1.3$, $p < .01$)

Tablo 3

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Akademik Erteleme Davranışları, Öz-Yeterlilik, Benlik Saygısı ve Durumluluk Kaygı Puanlarına ait t-testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	t	p
AED	Kız	220	53,57	8,24	-2.59	0.010
	Erkek	180	55,67	7,84		
BS	Kız	220	16,07	4,23	-1.29	0.900
	Erkek	180	16,01	4,43		
ÖY	Kız	220	19,9	4,28	-1.30	0.900
	Erkek	180	19,95	4,85		
DK	Kız	220	44,70	10,17	2.93	0.001
	Erkek	180	45,00	9,85		

AED: Akademik Erteleme Davranışı, BS: Benlik Saygısı, ÖY: Öz-Yeterlilik, DK: Durumluluk Kaygı

Tablo 4'te öğrencilerin akademik erteleme davranışı düzeylerine bağlı olarak durumluluk kaygı puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgiler verilmiştir.

Tablo 4

Farklı Akademik Erteleme Davranışına Ait Durumluluk Kaygı Paunlarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Faktör	n	$\bar{X}$	Ss
Düşük	127	42,38	9,28
Orta	150	46,31	9,36
Yüksek	123	45,59	11,09
Toplam	400	44,84	10,02

Lise son sınıf öğrencilerinin, akademik erteleme davranış düzeylerine ilişkin yapılan ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo-5'te verilmiştir.

Tablo 5

Durumluluk Kaygı Puanlarının Akademik Erteleme Davranışı Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P-Değeri
Gruplar Arasında	1160,83	2	580,42	5,92	0,003
Gruplar İçinde	38915,6	396	98,02		
Toplam	40076,4	399			

Tablo 5'te görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre, lise son sınıf öğrencilerinin durumluluk kaygı puanları akademik erteleme davranışı düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermektedir, $F=5,92$, $p<.05$. Akademik erteleme davranışı düzeylerine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre yüksek akademik akademik erteleme davranışı gösterenler ($\bar{X}=45.59$) ve orta düzeyde akademik erteleme davranışı gösterenler ($\bar{X}=46.31$) daha düşük akademik erteleme davranışı ($\bar{X}=42.38$) gösterenlerden daha fazla durumluluk kaygı yaşamaktadırlar.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada akademik erteleme davranışını; benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlik açısından incelenmek amaçlanmıştır. Araştırmada, benlik saygısıyla akademik erteleme davranışı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca benlik saygısının akademik erteleme davranışını açıklayabildiği sonucu elde edilmiştir.

Yapılan çalışmalar da; akademik erteleme ve genel erteleme davranışı ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde olmakla birlikte negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Çakıcı, 2003; Ferrari, 1994, Owens ve Newbegin, 1997; Yorulmaz, 2003; Solomon ve Rothblum, 1984, Sirois, 2004). Erteleme davranışı, kişinin benlik saygısını korumak amacıyla başvurmuş olduğu bir durumdur. Kişi böylelikle, olması gerekenden farklı bir benliğe sahip olarak kendisi için ideal bir benlik yaratmış olur ve gerçek benliğinden uzaklaşır. Yapması gereken görevlerde, kişinin benlik saygısını farklı bir şekilde yorumlayışı onun yapacağı görevlerde başarısız olmasına yol açabilir. Öğrenciler üniversitine hazırlık sürecinde dersanelerde girmiş olduğu deneme sınavlarındaki aldıkları olumsuz sonuçlardan dolayı zaman zaman umutsuzluğa düşeceklerdir. Bu durumda öğrencilerin sahip oldukları benliklerini olumsuz değerlendirmelere ve bu yüzden benlik saygılarının düşmesine neden olacaktır. Bu yüzden benlik saygısı düştükçe, çalışmalarındaki akademik erteleme davranışları artacaktır. Benlik saygısının akademik erteleme davranışını açıklayabilir olması, erteleme davranışı açıklayan kuramlar açısından desteklemektedir (Ferrari ve diğ., 1995).

Bu çalışmadan durumluluk kaygı ile akademik erteleme davranışı arasında anlamlı ilişki bulunmadığı durumluluk kaygısının akademik erteleme davranışının yordayıcıları arasında olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra araştırmada yüksek ve orta düzeyde akademik erteleme davranışı yaşayanlar yaşayanlar daha fazla durumluluk kaygı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalar da kaygı ile erteleme arasındaki ilişkinin karmaşıklığını da ortaya koymaktadır. Kaygı kavramı erteleme davranışına hem neden olan hem de bu davranış sonrasında ortaya çıkan bir durumdur (Ferrari ve diğ., 1995). Lay ve Silverman (1996) kaygının kronik ertelemelerde hem sınav öncesinde hem de sınav gününde geciktirme davranışında önemli bir yordayıcı olduğunu bulmuşlardır. Akademik erteleme davranışı; duruma özgü bir erteleme davranışı olmasına rağmen bu davranış oldukça karışıktır. Bu çalışmada durumluluk kaygı akademik erteleme davranışını yordamamakla beraber; benlik saygısıyla da ters ilişkilidir. Öğrencilerin durumluluk kaygıları arttıkça benlik saygıları azalmaktadır bu da öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının artmasına neden olabilmektedir.

Akademik erteleme ve genel erteleme davranışının cinsiyet açısından farklılığını ortaya koyan araştırma bulgularının farklı olduğu görülmüştür. Bu araştırmada erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha fazla akademik erteleme davranışında buldukları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca çalışmada erkek öğrencilerin durumluluk kaygıları kız öğrencilerden daha fazla olduğu ve benlik saygısı ile öz-yeterlilik inançlarının cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık sergilemediği sonucu elde edilmiştir. Yapılan çalışmalardan bazıları akademik ertelemenin hiçbir alanı için önemli bir cinsiyet farkının olmadığı sonucunu bulmuşlardır (Solomon ve Rothblum, 1984; Kachgal, Hansen ve Nutter, 2001; Ferrari, 1991b, Ferrari, 1992, 2000; Onwuegbuzic, 2004). Erkeklerde işleri son ana bırakma davranışı, 20'li yaşların ortalarında ve sonlarında çok yükseğe çıktığı ileri sürülmüştür. Kadınlarda ise erteleme davranışı yetişkinliğin başlangıcında yüksek noktadan düşmeye başlar ve erkeklerde olduğundan daha keskin bir artış gösteren aynı döneme kadar azalmaya devam eder (Ferrari ve diğ., 1995). Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla akademik erteleme davranışında bulunmalarının nedeni; öğrencilerin küçük yaşta bu yana çalışma alışkanlıkları, sorumlulukları yerine getirme bakımından ailelerin kız çocukları üzerinde daha fazla etkiye sahip olabilmeleridir; özellikle de öğrencilerin ergenlik döneminde bulunmaları arkadaş grubunun önemli olduğu, sosyal beğenilme arzusunun daha da arttığı dönemde erkeklerin daha fazla bir sosyal gruba (arkadaş gruplarına) ait olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu durum öğrencilerin akademik erteleme çalışmalarını etkileyecektir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise; öz-yeterlilik inançlarının akademik erteleme davranışını açıklıyor olmamasıdır. Ayrıca öz-yeterlilik inancı benlik saygısıyla pozitif durumluluk kaygı ile ise negatif ilişkilidir. Öğrencileri öz-yeterlilik inançlarının akademik erteleme davranışı için anlamlı bir yordayıcı olmamasının nedeni, araştırma grubunda yer alan öğrencilerin Anadolu liselerinde öğrenim görmeleri olabilir. Anadolu liseleri üniversiteye en çok öğrenci yerleştiren okullar arasındadır. Burada öğrenim gören öğrencilerin, akademik alan içerisindeki inançlarının onların bu sınava ilişkin sonuç beklentileri üzerinde olumlu bir etkisi olabilmektedir.

Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin; akademik erteleme davranışlarını benliklerini tehdit eden durumlardan kaçma amacıyla sergiledikleri söylenebilmektedir. Dolayısıyla, öğrencilerin benlik saygılarını yükseltici programlar ya da psikolojik danışmanlık hizmetleri verilmelidir. Öğrenciler, başarmış olduğu görevlerde "Yapabildim, başarabildim" duygusu yerleştirilmelidir. Bunun için de, kişiye başarabildiği görev ve sorumluluklar verilerek, başarılı bir kimlik algısı geliştirilmelidir. Öğrencilerin; bu sınava ilişkin yaşadıkları durumluluk kaygıları sınava ilişkin çalışmalarını korku yaşamadan, mantıksız düşüncelere kapılmadan yaşamalarında önemlidir. Durumluluk kaygı düzeylerini azaltıcı programlar düzenlenmelidir. Böylelikle öğrencilerin kaçınma davranışları azaltılmaya çalışılmalıdır. Ayrıca, erteleme davranışı olan öğrenciler kendi yetenekleri altında başarı gösterirler. Genellikle öğrenciler akademik erteleme davranışlarını azaltmak için psikolojik destek almadan önce bir süre daha bekleyebilirler. Belki görevi tamamlayacaklarına ilişkin kendileri için hala bir umutları vardır. Hatta bazı öğrenciler; akademik erteleme davranışlarını azaltmak için profesyonel yardım almada isteksiz olabilirler çünkü bu öğrenciler gerek öğretmenlerine karşı gerekse öğrencilerine karşı sosyal imajlarını korumaya çalışırlar. Bu yüzden farklı örneklerde erteleme davranışı, psikolojik yardım alma davranışı arasındaki ilişki incelenebilir.

Kaynakça

- Binder, K. (2000). *The effects of an academic procrastination treatment on student procrastination and subjective well-being*. Unpublished MA, Carleton University, Canada.
- Blunt, A., Pychyl, T. A. (2000). Task aversiveness and procrastination: a multidimensional approach TO task aversiveness across stages of personel projects. *Personality and Individual Differences*, 28(1), 153-167.
- Brownlow, S., Reasinger, D. R. (2000). Putting off until tomorrow what is beter done today: Academic procrastination as a function of motivation toward college work. *Journal of Social Behavior & Personality*, 2000 Special Issue, 15 (5), 15-35.
- Burka, J. B., Yuen, L. M. (1983). *Procrastination: Why you do it, what do about it*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Çakıcı, Ç. D. (2003). *Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, M. E., Traş, Z., Aydoğın, D. (2009). An investigation of academic procrastination, locus of control, and emotional intelligence. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(2), 607-632.
- Eerde-Van, W. (2003). Procrastination at work and time management training. *The Journal of Psychology*, 137 (5), 421-434.
- Ferrari, J. R. (1991a). Self handicapping by procatinators: protecting self-esteem, social-esteem, or both ?. *Journal of Research in Personality*, 25(3), 245-261.
- Ferrari, J. R. (1991b). Compulsive procrastination : Some self-reported personality characteristics. *Psychological Reports*. 68(2), 455-458.
- Ferrari, J. R., Parker, J., Ware, C. (1992). Academic procrastination: Personality correlates with Myers-Briggs Types, self-efficacy, and academic locus of control. *Journal of Social Behavior and Personality*, 7(3), 495-502.
- Ferrari, J. R. (1994). Dysfunctional procrastination and its relationship with self-esteem, interpersonal dependency, and self-defeating behaviors. *Personal Individual Differences*. 17 (5), 673-679.
- Ferrari, J. R., Johnson, J. L. and McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment*. New York : Plenum Press.
- Ferrari, J. R., Beck, B. L. (1998). Affective responses before and after fraudulent excuses by academic procrastinators. *Education* 118 (4), 529-537.
- Ferrari, J. R. (2000). Procrastination and attention: factor analysis of attention deficit, brodomness, intelligence, self-esteem, and task delay frequencies. *Journal of Social Behavior & Personality*, 2000 Special Issue, 15(5), 185-196.
- Flett, G. L., Blankstein, K. R. and Martin, T. R. (1995). Procrastination, negative self-evaluation, and stres in depression and anxiety : a review and preliminary model. J.R. Ferrari, J. Johnson, and W. McCown (eds.), *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment (71-96)*. New York: Plenum Press.
- Haycock, L. A., McCarthy, P. and Skay, C. L. (1998). Procrastination in college students: The role of self-efficacy and anxiety. *Journal of Counseling and Development*. 76(3), 317-324.
- Johnson, M. E., Gren, K. E. and Kluever, C. R. (2000). Psychometric characteristics of The Revised Procrastination Inventory. *Research in Higher Education*, 41(2), 269-279.
- Kachgal, M. M., Hansen, L. S. and Nutter, K. J. (2001). Academic procrastination prevention intervention: Strategies and recommendations. *Journal of Developmental Education*, 25(1), 14-26.
- Knaus, W. J. (1998). *Do it now! Break procrastination habit (second edition)*. New York: Jonn Wiley ve Sons, Inc.
- Knaus, W. J. (2000). Procrastination, blame, and change. *Journal of Social Behavior and Personality*. 15(5), 153-166.
- Lay, C. H. (1992). Trait Procrastination and perception of person-task characteristics. *Journal of Social Behavior and Personality*, 7(3), 483-494.
- Lay, C. H., Burns, P. (1991). Intentions and behavior in studying for an exam: The role of trait procrastination and its interaction with optimism. *Journal of Social Behavior and Personality*, 6(3), 605-617.
- Lay, C. H., Silverman, S. (1996). Trait Procrastination, anxiety, and dilatory behavior. *Personality and Individual Differences*, 21(1), 61-67.

- Lee, E. (2005). The Relationship of motivation and flow experience to academic procrastination in university students. *The Journal of Genetic Psychology* 166 (1), 5-14.
- McCown, W., Johnson, J. (1991). Personality and chronic procrastination by university students during an academic exam period. *Personality and Individual Differences*, 12(5), 413-415.
- Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). *Üstün Yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz-yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Milgram, N. A., Sroloff, B. and Rosenbaum, M. (1988). The Procrastination of everyday life. *Journal of Research in Personality*, 22(2), 197-212.
- Milgram, N. A. (1991). "Procrastination". *Encyclopedia of human biology*. Vol. 6, (New York, Academic Pres).
- Milgram, N. A., Batori, G. and Mowrer, D. (1993). Correlates of academic procrastination. *Journal of School Psychology*, 31, 57-67.
- Milgram, N. A., Naaman, N. (1996). Typology in procrastination. *Personal Individual Differences*. 20 (6), 679-683.
- Milgram, N.A., Tenne, R. (2000). Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *European Journal of Personality*. 14(2), 141-156.
- Onwuegbuzie, A. J. (2004). Academic procrastination and statistics anxiety. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 29(1), 3-19.
- Owens, A. M., Newbegin, I. (1997). Procrastination in high school achievement: A causal structural model. *Journal of Social Behavior and Personality*. 12(4), 869-887.
- Öner, N., Le Compte, A. (1998). *Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri el kitabı*. 2. Basım. İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Pişkin, M. (1996). Türk ve İngiliz lise öğrencilerinin benlik saygısı yönünden karşılaştırılması. *III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, 1-11.
- Pychyl, T.A., Morin, R.W. and Salmon, R. B. (2000). Procrastination and planning fallacy: An examination of the study habits of university students. *Journal of Social Behavior & Personality*, 2000 Special Issue. 15 (5), 135-150.
- Rothblum, E. D., Solomon, L. J. and Murakami, J. (1986). "Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators". *Journal of Counseling Psychology*, 33 (3), 387-394 (October 1986).
- Saddler, D. C., Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychology Reports*, 84(2), 686-688.
- Schraw, G., Wadkins, T. and Olafson, L. (2007). Doing the things we do: A grounded theory of academic procrastination. *Journal of Educational Psychology*, 99 (1), 12-25.
- Senecal, C., Koestner, R. and Vallerand, J. (1995). Self-regulation and academic procrastination. *The Journal of Social Psychology*, 135 (5), 607-619.
- Senecal, C., Julien, E. and Guay, F., (2003). Role conflict and academic procrastination: A self-determination perspective. *European Journal of Social Psychology*, 33(1), 135-145.
- Schunk, D., Pajares, F. (2001). The development of academic self-efficacy. In A.Wigfield & J.Eccles (Eds.). *Development of achievement motivation* (pp16-31) San Diego, CA: Academic Press.
- Shanahan, M. J., Pychyl, T. A. (2007). An ego identity perspective on volitional action: identity status, agency, and procrastination. *Personality and Individual Differences*. 43(4), 901-911.
- Sirois, M. F., (2004). Procrastination and counterfactual thinking: Avoiding what might have been. *British Journal of Social Psychology*, 43(2), 269-286.
- Solomon, L. J., Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: frequency and cognitive behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503-509.
- Tice, D.M., Baumeister, R.F. (1997). Longitudinal study of procrastination, performance, stress, and health: The costs and benefits of dawdling. *Psychological Science*, 8(6), 454-458.
- Tuckman, B. W. (1991). The development and concurrent validity of the procrastination scale. Meeting of the American educational research association. *Educational and Psychological Measurement*, 51(2), 473-480.
- Uzun-Özer, B. (2005). *Akademik erteleme davranışı: yaygınlığı, olası sebepleri, cinsiyet farkı ve akademik başarıyla olan ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: ODTÜ.
- Yorulmaz, A. (2003). *Erteleme davranışının çeşitli psikolojik değişkenler açısından incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.